

АВТОРСКА СПРАВКА

за приносните моменти на кандидата

в публикациите, с които участва в конкурса за а. д. „доцент“

I. Монография

1. Борисова, С. 2019. *Естетика на тишината и мълчанието*. ISBN 978-619-176-140-1. София: ИК Гутенберг. (232 страници).

—Изследването предлага систематичен прочит на тишината и нейния субективен корелат – мълчанието, като културно-философски проблем в неговите философско-антропологични, екзистенциалистски и феноменологико-естетически измерения и в контекста на западния светоглед. *Актуалността на темата* се изразява в нишовата за философската естетика, но и за дискурсивно ориентираната западна философия на културата като цяло, рефлексия върху тишината и мълчанието като един принципно маргинализиран дискурс, изтласкан в сферата на чистата художественост и поетика (напр. в направленията на символизма, японизма, абсурдизма в литературата и живописа) и обичайно обвързван с източната естетика и философията на дзенбудизма.

Съществуващите изследвания върху естетиката на тишината и мълчанието в западната философска естетика до момента се разполагат в не много на брой статии и студии (Сюзън Зонтаг, Ина Некрасова и др.), но няма монография по темата, която да консолидира и осмисли в цялост тези по същество екзистенциалистски, феноменологични и антропологически интерпретации. (В този контекст, значимите монографии върху пошироката сфера на философия и антропология на тишината и мълчанието са две: „Светът на тишината“ от Макс Пикар, 1948 г., и „Очерци по антропология на мълчанието“ от А. Богданов, 1998 г.). В този смисъл монографията „Естетика на тишината и мълчанието“ идва да запълни тази празнина във философско-естетическата рефлексия на изследваните феномени и да ги актуализира като значими категории в рамките на съвременната и негативната естетика.

Главна защитена теза. Етимологическият произход на тишината и тайната е един – латинското *tacitum*; а едно от значенията на латинската дума *silens* е „посвещение в сакралното“, даване на обет за мълчание. В уклona на съвременното изкуство към минимализъм, абсурдизъм, себеотстраняване на твореца, пародия и ирония на съществуващия порядък – съответно към разширяване на териториите на тишината и мълчанието, било в „мълчалив или шумен стил“ (Зонтаг) – в това визионерство на художествеността, вече прозира тенденцията, че „от религията ще остане само естетиката“ (Уелбек): но именно негативната естетика, в която сетивното възприятие –

удържайки паметта за телесното и материята – е изкачило стъпалата на рефлексивност до овладяване на стоицизма и ценностната пълнота и в която естетическият кръг се затваря с възможната, мислимата поне през изкуството „синхронност на мисъл, движение и реалност“ (Витгенщайн), основа за едно осъзнато и оцялостено съществуване на човека.

По-широката *цел* на монографията е утвърждаване на нишовата не само за България, но и в световен мащаб тематика на негативната естетика (която благодарение на разработките на проф. Арнолд Бърлиънт и съвременни интерпретации на делото на Теодор Адорно тепърва започва да добива хомогенен облик в глобален план като изследователско поле) и експлициране на едно от неговите частни разклонения в лицето на естетиката на тишината и мълчанието. Тъй като естетиката е наука за красивото, изкуството, но и за сетивното възприятие преди всичко – а последното е достояние на всеки човек – изследването, редом с разработения терминологичен апарат, е умишлено ориентирано към по-широка публика: не само към специалистите по философска естетика, философска и екзистенциална антропология и феноменология, но и към литературоведите и филолозите, както и към всички изкушени от съвременните естетика и изкуство и техните предизвикателства и стратегии.

II. Студии

1. Борисова, С. 2019. Естетизация на емоциите в изкуството. // *Философски алтернативи*. ISSN 0861-7899. Бр. 3, с. 138–153.

—Студията представя философско-естетическа схематизация на съотношението между понятията „естетическото в опита“ и „естетически опит“, която служи за отправна точка за концептуално обособяване на естетическото в емоциите и оттам – на типовете естетизация на емоциите в изкуството: откъм създаващите, изпълняващите и възприемащите изкуство.

2. Борисова, С. 2017. „Абсолютна метафорология“ ли е „абсолютната митология“? Мостът между Лосев и Блуменберг. // *Философски алтернативи*. ISSN 0861-7899. Бр. 2–3, с. 191–213.

—Студията откроява концептуалните връзки между „абсолютната митология“ по Лосев и „абсолютната метафорология“ по Блуменберг, четена в контекста на Блуменберговата работа върху мита. За тази цел са взети като опора едновременното сродство и противопологане на мит и метафора и в този смисъл – тяхната извечна диалектичност и онтологична невъзможност на едното без другото: която диалектичност е запечатана от своя страна още в Шелинговата концепция за примордиалния (предмитически,

предметафорически) монотеизъм, за единосьщието с другостта. От своя страна из недрата на самата Шелингова философия на мита извира една своеобразна „митология на изгубения рай“, изведена тезисно в настоящото изследване отвъд собствените постановки на ранния и късния Шелинг, за да даде – взета в качеството си на метафората „в дъното“ на разглежданите абсолюти – едно възможно укрепване на моста между Лосевата и Блуменберговата концепции.

3. Борисова, С. 2015. Систематични възможности на негативната естетика. // *Философски алтернативи*. ISSN 0861–7899. Бр. 4, с.15–36.

— Студията очертава основните източници и предметното поле на негативната естетика, след което се съсредоточава върху нейния систематичен потенциал; и в пряка връзка с това обръща внимание върху главната слабост на негативната естетика – нейния уклон към рефлексивна регресия и разтваряне на естетическото в негативното – както и на два възможни пътя за преодоляване на тази слабост. Главна цел на изследването е да представи проблемното поле на негативната естетика и неговия потенциал за актуални интерпретации на феномените на съвременната (естетизирана) културна ситуация. Като ключ към тази цел е заложена следната концептуална констелация от изследователски области и феномени: неокласическа естетика, негативна естетика, неидентичност, субективна негативност, трансгресия на естетическия код на красивото, негативни естетически ценности, неокласическа прагматистка естетика, екзистенциална семиотика.

III. Статии

1. Borissova, S. 2019. Aesthetics of Dress: A Paradigmatic Body Form. // *Journal of Comparative Literature and Aesthetics*. ISSN 0252-8169. Vol. 42. Autumn Issue (2). Pp. 157–165.

—Статията взема за отправна точка системното изследване на Иън У. Кинг „Естетиката на обличането“ (King, I. W. 2017. *Aesthetics of Dress*. SpringerBriefs in Philosophy), за да прекрачи отвъд строгата историография на облеклото в човешката култура и да разкаже съкровената за всекиго история за тялото и неговите намерения и действия в света. В този контекст дрехата е незаменим другар за тялото, не просто като парче материя за скриване или разкриване (параграф 1. *Проблемът „тяло–дреха“ в естетиката на всекидневието: възстановяване на баланса между външния вид и усещането*), но и като феноменологична „едновременна“ дреха (параграф 2. *В дан на „Едновременните рокли“ на Соня Делоне*).

2. Борисова, С. 2017. През музикална ключалка. (Предговор). // Еджъртън, Дж. *Ключови тонове*. ISBN: 9786191760954. София: ИК Гутенберг, с. 7–28.

—Статията въвежда ключовата за първата вълна на феминизма фигура на писателката Джордж Еджъртън в българското изследователско поле на естетиката на протомодернизма и ранния модернизъм, както и в полето на литературознанието, съсредоточено върху тези направления от края на XIX – началото на XX век. Като стъпва върху базисната биография и библиография на Мери Чавелита Дън (Брайт), изследването хвърля светлина върху мотивите за избора на писателката да пише под мъжки псевдоним, за личната ѝ позиция спрямо идеите за „Вечната женственост“ и „Новата женственост“, както и за отчетливо музикалния елемент на всички нива в нейната художествена проза: като се започне от самия избор на заглавия за първите ѝ три сборника („Ключови тонове“, „Дисонанси“, „Симфонии“) и често изразяваното в разказите ѝ възхищение от философското и идейното творчество на Ницше, известен със собствените си музикални опуси, с рефлексии си върху Рихард Вагнер и върху новата музика като феникс на залеза на културата, както и с композирането на „Раждането на трагедията от духа на музиката“ (1872) върху Шопенхауеровата бушуваща дива и сляпа воля на света, изразима най-пълнокръвно като живот през музиката изсред всички изкуства.

3. Борисова, С. 2017. Митологията на красивото като митология на идентичното. // *Философски алтернативи*. ISSN 0861–7899. Бр. 4, с. 83–97.

—Главен стремеж на изследването е да осветли митологията на красивото в перспективата на търсене на човешкото идентично – отвъд относителните митологии (Лосев) и идентичности на културните и социалните роли, които всеки човек играе сам, докато търси общност, било и само в представата. За целта статията извежда и експлицира пресечните пунктове на митологията на красивото и митологията на идентичното: 1) в митотворческия импулс на изкуството като стремеж към „улавяне на отлитащото, не оставащото“ (Адорно) – към обосноваване, колкото и контингентно и дискурсивно несподелимо да е, на съществуването през някаква кохерентна цялост; 2) в общия хоризонт, „задния фон“ (Лосев) на идеята за падението и изгубения рай (цялост), удържащ по еднакъв начин митологията и изкуството като пазещи неизбежен теогонизъм в работата по улавяне на отлитащото и скоропреходното; 3) в мисленето на възможното – възможното идентично и единосьщие: свят, живот, реалност, личност – през мита и художествената форма и символа като форми на пазене и удържане на мита; 4) в насъщната необходимост и същевременно необходимото връзване на другостта в митологията и утопията, тоталността и красотата; 5) в мястото и съдбата на красивото като „лик“ (Лосев), прорязан от другостта. В този смисъл обособяването на митологията

на красивото като митология на идентичното открива възможност за диалогизиране с проблема за кризата на идентичното, внесена с диалектиката на Просвещението, и в частност – с генеалогията на негативната естетика като митология на загубата на красивото.

4. Borissova, S. 2016. The Play of the Possible and the Real in Aesthetic Heterotopia. // *Balkan Journal of Philosophy*. ISSN 1313 – 888X, eISSN 2367-5438 (Online). Vol. 8, Issue 2. Pp. 159–164.

—Статията е посветена на изясняване на идеята за естетическа хетеротопия, като изхожда от хетеротопията като културен феномен и разкрива нейния естетически компонент, за да открие „топоса“ на естетическата хетеротопия в съвременната култура. За целта изследването се впуска подир границите и връзките между възможно и реално в естетическата хетеротопия чрез централната за У. Т. Андерсън фигура на постмодерния ироник като единствения тип светоглед с бъдеще. В хода на установяване на очертанията на тази „игра на възможно и реално“ текстът обръща внимание на ред важни въпроси на съвременната философска естетика, като например: какъв е механизмът за създаване на нови естетически хетеротопии и на какво се основава; защо областта на класическата естетика не може да регистрира и обхване докрай такъв културен феномен; защо некласическата естетика може да се нарече също процесуална естетика и какво е общото между естетическите хетеротопии и процесуалната философия; и не на последно място: какви морални нагласи насърчава изобилието от естетически хетеротопии днес.

5. Борисова, С. 2014. Трайност на красивото. // *Philosophia*. ISSN 1314-5606. Бр. 8, с. 195–204: <https://philosophia-bg.com/archive/philosophia-82014/durability-of-beauty/>.

—Статията разисква постановката на Гадамер за „актуалността на красивото“, за да се впусне в алтернативен отговор на въпроса кога и как красивото има трайност. За целта са разгледани първо по-общите тенденции в разбирането за красиво в историята на западната философско-естетическа мисъл, за да се стигне до разискване на актуалността и трайността на красивото: и защо е релевантно да се говори за такива в съвременен контекст от позициите на една по-дълбока, негативна, преодоляла тежкия кръст на изискванията за пропорция, симетрия и външна миловидност естетика.

23.09.2020 г.

София

Силвия Борисова – Спасова